24. 2. 2009

ID: 55562

Pracovní úraz

Jsou-li pro bezpečný průběh určité činnosti stanovena obecně závazným právním předpisem konkrétní pravidla k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, a dojde-li k poškození zdraví zaměstnance pracovním úrazem výhradně v důsledku porušení těchto pravidel (při jejich dodržení by bylo poškození zdraví zaměstnance vyloučeno), nemůže být současně za příčinu pracovního úrazu považována skutečnost, že tato činnost vůbec probíhala.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 3797/2007, ze dne 21.8.2008)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně Ing. E. L., zastoupené advokátem, proti žalované V. s. V. – M., a.s., zastoupené advokátem, za účasti K. p., a.s., V. I. G., jako vedlejšího účastníka na straně žalované, o odškodnění pracovního úrazu, vedené u Okresního soudu v Kutné Hoře pod sp. zn. 7 C 68/2002, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 7. června 2007 č.j. 23 Co 164/2007-541, tak, že dovolání žalobkyně zamítl.

Z odůvodnění :

Žalobkyně se domáhala (žalobou změněnou se souhlasem soudu prvního stupně), aby jí žalovaná zaplatila na náhradě za bolest 51.525,- Kč, na náhradě za ztížení společenského uplatnění 199.500,- Kč, na náhradě za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti 78.424,- Kč, na náhradě za ztrátu na výdělku při uznání invalidity 158.116,70 Kč, na náhradě účelně vynaložených nákladů spojených s léčením 15.363,60 Kč a na náhradě „dalších nákladů vzniklých v důsledku pracovního úrazu“ 2.000,- Kč, vše s úroky z prodlení, které v žalobě specifikovala. Žalobu odůvodnila tím, že dne 27.4.2000 při pracovní cestě, kterou absolvovala jako spolujezdkyně ve vozidle řízeném ředitelem žalované Ing. K., utrpěla pracovní úraz, když narazila hlavou do předního skla automobilu při „nečekaně prudkém“ zastavení tohoto automobilu jmenovaným řidičem, které podle jejího názoru bylo „hlavní příčinou nehody“. Před nehodou, k níž došlo v areálu závodu žalované na neveřejně přístupné komunikaci, se řidič podle mínění žalobkyně pohyboval „značně vyšší rychlostí“, než tehdy povoloval jím vydaný příkaz. Náraz byl „tak prudký“, že žalobkyně při nárazu rozbila hlavou přední sklo automobilu, přičemž „bezprostředně před nárazem si odepínala bezpečnostní pásy, neboť byli v areálu závodu a očekávala zastavení vozidla“. V důsledku tohoto úrazu, za jehož odškodnění nese podle jejího názoru odpovědnost žalovaná, se zdravotní stav žalobkyně „závažně zhoršil“ a rozhodnutím Č. s. s. z. ze dne 26.2.2002 byla uznána plně invalidní. Žalobkyni se úrazem „změnil celý život“, trpí neustálým hučením v hlavě, rodina se o ni musí celý den starat, nemůže zpívat ve sboru, čehož se dříve „velmi aktivně účastnila“, není schopna se postarat, ani finančně zabezpečit studujícího syna, „což velmi těžce psychicky nese“, a „trpí i tím“, že žalovaná „namísto morální a finanční podpory“ s ní okamžitě zrušila pracovní poměr. Protože jí žalovaná (kromě 10.500,- Kč zaplacených pojišťovnou) odmítá poskytnout požadované odškodnění, je žalobkyně „odkázána na soud“.

Okresní soud v Kutné Hoře rozsudkem ze dne 16.3.2004 č.j. 7 C 68/2002-312 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalované na nákladech řízení 40.814,- Kč a „ČR do pokladny Okresního soudu Kutná Hora kompenzaci znalečného“ ve výši 17.421,20 Kč. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že úraz žalobkyně, ke kterému došlo dne 27.4.2000 při pracovní cestě a který spočíval v poranění hlavy žalobkyně nárazem o přední sklo automobilu při jeho náhlém zastavení, je

třeba hodnotit jako pracovní, za jehož odškodnění odpovídá žalovaná „dle § 190 odst. 1 zák. práce“. Z výsledků provedeného dokazování ovšem vyplynulo, že žalobkyně, která seděla na sedadle spolujezdce, v době zabrzdění vozidla „nebyla v rozporu s ustanovením § 6 odst. 2 vyhlášky č. 99/1989 Sb.“ (ohledně níž se žalobkyně zúčastnila školení pořádaného žalovanou) připoutána bezpečnostním pásem, kterým bylo sedadlo spolujezdce vybaveno“. S přihlédnutím k závěru vyplývajícím ze znaleckého posudku Ing. V. K., podle kterého, „kdyby žalobkyně byla připoutána, tak by dokonce ani při rychlosti 50 km/hod. nedošlo ke kontaktu hlavy s předním sklem“, soud prvního stupně dovodil, že „skutečnost, že žalobkyně nepoužila bezpečnostní pás, byla v daném případě jedinou příčinou vzniku škody“. Jelikož ke zranění žalobkyně došlo ve vozidle jedoucím po účelové komunikaci, „na kterou platila povinnost spolujezdce sedícího na sedadle povinně vybaveném bezpečnostním pásem být za jízdy pásem řádně připoután“, soud prvního stupně uzavřel, že se žalované „podařilo prokázat“, že jedinou příčinou škody bylo zaviněné porušení právní povinnosti ze strany žalobkyně, a „dle § 191 odst. 1 písm. a) zák. práce“ se tak zcela zprostila své odpovědnosti za pracovní úraz žalobkyně.

K odvolání žalobkyně Krajský soud v Praze usnesením ze dne 26.10.2004 č.j. 23 Co 402/2004-349 rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. Odvolací soud na rozdíl od soudu prvního stupně dovodil, že danou věc „je namístě“ posoudit podle ustanovení § 191 odst. 2 písm. a) zák práce, neboť podle jeho názoru porušení dopravních předpisů ze strany žalobkyně (s nimiž zaměstnavatel není povinen zaměstnance seznamovat a kontrolovat jejich dodržování, protože „k tomu jsou povolány orgány Policie ČR“) bylo „pouze jednou z příčin vzniku škody, neboť další příčinou škody byla skutečnost, že řidič vozidla náhle prudce zabrzdil, a toto náhlé zastavení vozidla bylo další příčinou, proč žalobkyně byla vymrštěna ze sedadla a narazila hlavou do čelního skla“. Odvolací soud má tedy za to, že pracovní úraz žalobkyně „měl dvě příčiny, a již z toho důvodu nelze dospět k závěru o úplném zproštění se odpovědnosti zaměstnavatele za pracovní úraz“. Zároveň podle jeho názoru „je však třeba zdůraznit“, že „je zcela nepochybné, že pokud by žalobkyně dodržela bezpečností předpisy a po celou dobu jízdy byla připoutána tak, jak to dopravní předpisy ukládají, k jejímu úrazu by nedošlo, a to ani při jí tvrzené rychlosti 30 km/hod“. Při „zvažování podílu příčin vzniku úrazu“ dospěl odvolací soud k závěru, že „lze tyto příčiny z poněkud větší části než z poloviny spatřovat v tom, že si žalobkyně předčasně odepnula bezpečnostní pásy, a poněkud menší příčinou je to, že došlo k prudkému zastavení vozidla“, kdy „procentuálně lze tento poměr vyjádřit 55% a 45%“. Soudu prvního stupně uložil, aby se v dalším řízení zabýval již jen výší uplatněné škody a „prokázanou zjištěnou škodu odškodnil do výše 45%“.

Okresní soud v Kutné Hoře (poté, co připustil změnu - rozšíření žaloby o dalších 138.977,30 Kč za ztrátu na výdělku při uznání invalidity a 7.061,- Kč za účelně vynaložené náklady spojené s léčením, obojí spolu s úroky z prodlení) rozsudkem ze dne 7.9.2006 č.j. 7 C 68/2002-497 žalované uložil, aby žalobkyni zaplatila 169.118,41 Kč s úroky z prodlení, které ve výroku specifikoval, „ve zbytku“ (tj. co do částky 482.149,89 Kč s úroky z prodlení) žalobu zamítl a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalované na nákladech řízení 60.045,50 Kč a že žalobkyně a žalovaná jsou povinny zaplatit „České republice do pokladny Okresního soudu v Kutné Hoře na zálohovaném znalečném částku, která bude stanovena v samostatném usnesení. Soud prvního stupně vycházeje ze závěrů ústavního znaleckého posudku a doplňujícího výslechu znalkyně MUDr. L. P., z nichž vyplývá, že potíže, které žalobkyně udává (hučení v uších - tinitus), „nebyly u žalobkyně nikdy objektivně zjištěny“, že „jsou subjektivní a osobnost žalobkyně má rysy ke zveličování a simulaci“, dospěl k závěru, že „není namístě nějaké navýšení bodového ohodnocení“, jak požaduje žalobkyně desetinásobek v případě bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění. Náhrada za bolest (ohodnocená 23,75 body á 30,- Kč) tak činí 712,50 Kč, přičemž v souladu s právním názorem odvolacího soudu náleží žalobkyni pouze 45%, což je 320,63 Kč. Náhrada za ztížení společenského uplatnění (ohodnocená 700 body á 30,- Kč) pak činí 21.000,- Kč, z toho 45% je 9.450,- Kč. Protože však žalovaná již poskytla žalobkyni 787,- Kč na bolestném a 10.500,- Kč za ztížení společenského uplatnění, jsou nároky žalobkyně uplatněné z

těchto titulů v celém rozsahu neopodstatněné. Nedůvodným „v plné výši“ soud prvního stupně shledal rovněž nárok žalobkyně na náhradu nákladů spojených s léčením (vynaložených zejména na dojíždění k odborným lékařům do P. a zpět, mezi něž žalobkyně nesprávně zahrnula také cestovní náklady spojené s vedením tohoto sporu související s její účastí u ustanovených znalců), neboť – jak vyplývá z ústavního znaleckého posudku - „žalobkyně v podstatě volí lékaře ani ne tak podle odbornosti, ale vybírá si lékaře, kteří její subjektivní potíže nevyvracejí, ale ochotně s ní spolupracují“, přičemž „soud má za to, že K. H. je okresní město, kde všechny specializace lékařů, které žalobkyně navštěvuje, jsou zastoupeny“, a tudíž, „pokud jí skutečně jde o léčbu, tak jí může být na dobré úrovni poskytnuta i zde (v K. H.) bez vynaložení větších nákladů“. Na náhradě za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti soud prvního stupně přiznal žalobkyni 45% z požadovaných 78.424,- Kč, tj. 35.425,80 Kč, a stejně tak na náhradě za ztrátu na výdělku při uznání invalidity 45% z požadovaných 297.094,70 Kč, tj. 133.692,61 Kč, „a do zbytku žalobu zamítl“.

K odvolání obou účastníků Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 7.6.2007 č.j. 23 Co 164/2007-541 rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o nákladech řízení účastníků změnil tak, že „žalované se náhrada nákladů řízení před soudem prvního stupně nepřiznává“, a ve výroku o nákladech řízení státu změnil tento rozsudek tak, že „vůči žalobkyni se náhrada nákladů řízení státu nepřiznává“; „jinak rozsudek soudu prvního stupně potvrdil“ a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně považoval za dostatečný důkaz poskytující informace o zdravotním stavu žalobkyně znalecký posudek vypracovaný F. n. u sv. A. v B., na jehož zpracování se podílelo několik odborných lékařů, mezi nimiž probíhaly konzultace, a bylo vycházeno z veškeré dostupné zdravotnické dokumentace i z vyšetření, které bylo prováděno některými ze zpracovatelů posudku. Rovněž podle názoru odvolacího soudu není důvod k doplňování řízení revizním znaleckým posudkem, neboť jedna ze zpracovatelů ústavního znaleckého posudku MUDr. P. „srozumitelně a přesvědčivě“ vysvětlila rozdíly v některých detailech oproti závěrům znalce MUDr. B., který zpracovával znalecký posudek na žádost žalobkyně. Vycházeje z objektivních vyšetření a závěrů zpracovatelů ústavního posudku, podle nichž „nebyly u žalobkyně po stránce neurologické prokázány žádné závažně zhoršující se příznaky, které by měly vztah k prodělanému úrazu v roce 2000“ (v objektivním neurologickém nálezu bylo zjištěno jen mírné omezení hybnosti šíje a hrudní páteře, mírné poškození sluchu je hodnoceno jako proces stárnutí a z psychiatrického hlediska přetrvávající neurastenické potíže souvisejí s premorbidním typem osobnosti žalobkyně), odvolací soud stejně jako soud prvního stupně „neshledal důvody“ k požadovanému zvýšení náhrady za ztížení společenského uplatnění, přičemž v případě bolestného je třeba vycházet ze základního bodového ohodnocení již proto, že vyhláška č. 32/1965 Sb. zvýšení bolestného „neumožňuje“. K uplatněného nároku žalobkyně na náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením odvolací soud uvedl, že „žalobkyně má samozřejmě právo na volbu lékaře“, avšak že při posuzování „účelnosti“ těchto nákladů „nelze než přisvědčit závěru soudu prvního stupně, že žalobkyně by mohla v podstatě bez jakýchkoliv nákladů podstoupit léčení v místě svého bydliště, tedy v K. H.“, která je okresním městem, a tudíž „se jeví jako nevěrohodné tvrzení žalobkyně, že v tomto městě není specializovaný lékař z oboru ORL“. Odvolací soudu proto rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, „a to v části vyhovující i zamítavé“, jako správný potvrdil (§ 219 o.s.ř.).

Okresní soud v Kutné Hoře poté usnesením ze dne 25.6.2007 č.j. 7 C 68/2002-542 žalované uložil, aby zaplatila „České republice do pokladny Okresního soudu v Kutné Hoře na zálohovaném znalečném“ částku 13.708,05 Kč.

Proti výše uvedenému rozsudku odvolacího soudu (do jeho potvrzujícího výroku o zamítnutí žaloby) podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost dovozovala z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. V první řadě namítala, že se žádný ze soudů „nevypořádal s tím, zda žalobkyně i v areálu závodu (kde došlo k pracovnímu úrazu) měla povinnost být připoutána bezpečnostními pásy“. Podle jejího

přesvědčení, „které jí bylo potvrzeno i na školení“ u zaměstnavatele samotným školitelem (jehož „svědectví“ soud odmítl), po vjezdu do areálu závodu na účelovou komunikaci, která není veřejně přístupná, tuto povinnost již neměla. Zdůraznila, že ze znění ustanovení § 7 odst. 2 zákona č. 13/1997 Sb. „zcela evidentně“ vyplývá, že neveřejné účelové komunikace jsou přístupné v rozsahu a způsobem, který stanoví vlastník nebo provozovatel uzavřeného prostoru, a tudíž se na ně – i s ohledem na „judikát“ Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20.3.2003 sp. zn. 22 Cdo 1911/2002 – „obecné užívání pozemní komunikace nevztahuje“. V daném případě stanoví způsob užívání předmětné komunikace příkaz ředitele žalované č. 11/1999 ze dne 30.8.1999, který „používá odkazy na výslovně určené části vyhlášky č. 99/1989 Sb. (pravidla silničního provozu)“, přičemž „odkaz na povinnost být při jízdě připoután v příkazu není“; „naopak“ je zde stanovena maximální rychlost 15 km/hod, kterou řidič při nehodě překročil. Podle názoru dovolatelky „lze tedy uzavřít“, že žalobkyně „neměla povinnost být v areálu závodu připoutána, žádnou svou povinnost tedy porušila“, a tudíž „ze 100%“ odpovídá za pracovní úraz zaměstnavatel (žalovaná). Žalobkyně dále namítala, že „při správném a komplexním hodnocení důkazů o jejím zdravotním stavu a o naprostém kolapsu dosavadního způsobu života zde byly důvody pro několikanásobné zvýšení částek bolestného a odškodnění ztížení společenského uplatnění“, a že závěr soudů, že není možné zvýšit odškodnění, „je v rozporu s ust. § 7 vyhlášky č. 32/1965 Sb.“. Výsledné částky bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění, navíc následně krácené na 45%, žalobkyně považuje „za krutě nespravedlivé“. Podle jejího mínění tato vyhláška „není právní předpis dostatečné právní síly k tomu, aby ukládala povinnosti, a může být jen vodítkem pro určení výše těchto nároků“. Při určení výše bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění proto mělo být přihlédnuto i k tomu, že od 1.1.2001 došlo s ohledem na změnu cenových hladin k několikanásobnému navýšení základních sazeb. Konečně dovolatelka vytkla odvolacímu soudu, že jeho závěr o neúčelnosti požadovaných nákladů spojených s léčením „nerespektuje právo na volbu lékaře“ a navíc „není podložen žádnými důkazy“ o tom, jakého specializovaného lékaře - foniatra, zaměřeného na léčení tinitu a se zkušenostmi v léčbě tohoto onemocnění, mohla žalobkyně navštěvovat v místě svého bydliště v K. H. Žalobkyně navrhla, aby dovolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná navrhla, aby dovolání bylo zamítnuto, neboť „nejsou splněny podmínky pro zrušení napadeného rozhodnutí“. Podle jejího názoru jsou skutkové a právní závěry vyslovené v rozsudku odvolacího soudu správné a žádnou z námitek žalobkyně nelze považovat za důvodnou.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř.], jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř.], nebo jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm. b) o.s.ř. a jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř.].

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo

řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem [§ 237 odst. 3 o.s.ř.].

Žalobkyně – jak se podává z obsahu dovolání - napadá rozsudek odvolacího soudu v části, v níž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně o zamítnutí žaloby co do částky 482.149,89 Kč s úroky z prodlení. Protože dovolání žalobkyně proti napadenému potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu není přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř. (oběma rozsudky vydanými v této věci rozhodl soud prvního stupně ohledně dovoláním dotčeného předmětu řízení stejně – žalobu zamítl), může být přípustnost dovolání v této věci založena jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. přitom není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu nepodléhá - srov. § 241a odst. 2 a § 242 odst. 3 o.s.ř.), že dne 27.4.2000 v průběhu pracovní cesty žalobkyně utrpěla úraz (zhmoždění temene hlavy), když při náhlém zastavení automobilu, v němž seděla na předním sedadle vedle řidiče jako spolujezdkyně, narazila hlavou do předního skla automobilu tak, že přední sklo poškodila; k nehodě došlo na pozemní komunikaci uvnitř areálu závodu žalované a v okamžiku zabrzdění automobilu žalobkyně nebyla připoutána bezpečnostním pásem, jímž bylo sedadlo vybaveno. Podle výsledků znaleckého posudku Ing. V. K. ze dne 19.6.2003 jedinou příčinou kontaktu hlavy žalobkyně s předním sklem předmětného vozu při jeho náhlém zastavení (z výchozí rychlosti až 50 km/h) byla skutečnost, že žalobkyně nebyla upoutána bezpečnostním pásem.

Za tohoto skutkového stavu řešil odvolací soud - mimo jiné - právní otázku, jaké důsledky z hlediska liberace žalované z její odpovědnosti za škodu vzniklé žalobkyni pracovním úrazem ze dne 27.4.2000 měla skutečnost, že žalobkyně v okamžiku zabrždění vozidla nebyla připoutána bezpečnostním pásem. Vzhledem k tomu, že uvedená otázka dosud nebyla v judikatuře dovolacího soudu ve všech souvislostech řešena, a protože posouzení uvedené otázky bylo pro rozhodnutí projednávané věci významné (určující), představuje napadený rozsudek odvolacího soudu z tohoto hlediska rozhodnutí, které má po právní stránce zásadní význam. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu je v tomto směru podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř. provedeném bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první o.s.ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Dotčenou právní otázku je třeba posuzovat i v současné době - vzhledem k době, kdy došlo k pracovnímu úrazu žalobkyně – podle zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, ve znění do 30.6.2000, tj. do dne, než nabyl účinnosti zákon 29/2000 Sb., o poštovních službách a o změně některých zákonů (zákon o poštovních službách), a část zákona č. 155/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (srov. § 364 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce) – dále jen „zák. práce“.

Podle ustanovení § 190 odst. 1 zák. práce došlo-li u zaměstnance při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním k poškození na zdraví nebo k jeho smrti úrazem (pracovní úraz), odpovídá za škodu tím vzniklou zaměstnavatel, u něhož byl zaměstnanec v době úrazu v pracovním poměru.

Podle ustanovení § 191 odst. 1 písm. a) zák. práce se zaměstnavatel zprostí odpovědnosti zcela, prokáže-li, že škoda byla způsobena tím, že postižený zaměstnanec svým zaviněním porušil právní nebo ostatní předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci nebo pokyny k zajištění

bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ačkoliv s nimi byl řádně seznámen a jejich znalost a dodržování byly soustavně vyžadovány a kontrolovány.

Podle ustanovení § 191 odst. 2 písm. a) zák. práce se zaměstnavatel se zprostí odpovědnosti zčásti, prokáže-li, že postižený zaměstnanec porušil svým zaviněním právní nebo ostatní předpisy nebo pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ačkoliv s nimi byl řádně seznámen, a že toto porušení bylo jednou z příčin škody.

Procesní povinnost tvrdit a prokázat skutečnosti o tom, že se zaměstnavatel zprostil odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu, má - jak vyplývá již ze znění ustanovení § 191 odst. 1 a 2 zák. práce - zaměstnavatel, který také nese za řízení procesní odpovědnost za to, že tyto povinnosti nesplní (tzv. břemeno tvrzení a důkazní).

Právními a ostatními předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, jejichž porušení může být za podmínek stanovených ustanovením § 191 odst. 1 písm a) a § 191 odst. 2 písm. a) zák. práce důvodem liberace zaměstnavatele z jeho odpovědnosti za škodu vzniklou zaměstnanci pracovním úrazem, se rozumí - kromě jiných - i dopravní předpisy, pokud upravují otázky týkající se ochrany života a zdraví (§ 273 odst.1 zák. práce). Právními předpisy - na rozdíl od ostatních předpisů - se přitom rozumějí obecně závazné právní předpisy, tj. právní předpisy, které byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů uveřejněním jejich plného znění - ústavní zákony, zákony, zákonná opatření Senátu, nařízení vlády, právní předpisy (vyhlášky) vydávané ministerstvy, jinými ústředními správními úřady a Č. n. b. (srov. § 1 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv). Dopravním předpisem obecně závazného charakteru, který v době pracovního úrazu žalobkyně stanovil pravidla provozu na dálnicích, silnicích, místních komunikacích a účelových komunikacích, byla vyhláška č. 99/1989 Sb., o pravidlech provozu na pozemních komunikacích (pravidla silničního provozu), ve znění účinném do 31.1.2001, tj. předtím, než byla zrušena vyhláškou č. 30/2001 Sb. a nahrazena zákonem č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů.

Podle ustanovení § 6 odst. 2 vyhlášky č. 99/1989 Sb., osoba sedící na sedadle povinně vybaveném bezpečnostním pásem musela být za jízdy tímto pásem řádně připoutána [nyní tuto povinnost stanoví obdobně § 9 odst. 1 písm. a) zákona č. 361/2000 Sb.].

Uvedená povinnost - jak vyplývalo z výslovného znění marginální rubriky uvozující odstavce 1 a 2 zmíněného ustanovení - patřila mezi základní povinnosti některých řidičů a spolujezdců. Trvala po celou dobu jízdy vozidla, dokud nedošlo k jeho zastavení. U spolujezdců tato povinnost neplatila pouze pro osoby provádějící výcvik žadatele o řidičské oprávnění v řízení motorových vozidel v obci, osoby s tělesnou výškou menší než 1,5 m a osoby, která tak nemohou učinit ze zdravotních důvodů na základě lékařského potvrzení; toto však potvrzení musí mít za jízdy u sebe [srov. § 6 odst. 2 písm. b), f), g) vyhlášky č. 99/1989 Sb., nyní obdobně § 9 odst. 2 zákona č. 361/2000 Sb.]. Povinnost spolujezdce být řádně připoután bezpečnostním pásem se vztahovala na jízdu po všech kategoriích pozemních komunikací - dálnicích, silnicích, místních komunikacích a účelových komunikacích (srov. § 1 vyhlášky č. 99/1989 Sb., § 2 odst. 2 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, nyní obdobně § 1 zákona č. 361/2000 Sb.). Porušení této povinnosti bylo - tak jako je i v současné době - považováno za přestupek proti bezpečnosti a plynulosti silničního provozu, za který lze uložit pokutu do 2.000,- Kč [srov. § 22 odst. 1 písm. d) /nyní písm. e)/, § 22 odst. 2 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších změn a doplňků].

V projednávané věci žalobkyně utrpěla pracovní úraz při dopravní nehodě, k níž došlo na pozemní komunikaci v uzavřeném prostoru (areálu) zaměstnavatele, tedy na účelové komunikaci ve smyslu ustanovení § 7 odst. 2 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, která slouží potřebě vlastníka nebo provozovatele uzavřeného prostoru. I když účelová komunikace není přístupná

veřejně, nýbrž – jak zdůrazňuje dovolatelka - „v rozsahu a způsobem, který stanoví vlastník nebo provozovatel uzavřeného prostoru nebo objektu“ (srov. § 7 odst. 2 větu druhou zákona č. 13/1997 Sb.), platila pro ni – jak plyne z výkladu podaného shora – stejně tak jako pro ostatní kategorie pozemních komunikací obecně závazná pravidla silničního provozu stanovená vyhláškou č. 99/1989 Sb. (nyní zákonem č. 361/2000 Sb.). Proto je odůvodněn závěr, že žalobkyně tím, že bezpečnostní pásy - jak sama připouští v dovolání - „odepnula po vjezdu do areálu“ ještě předtím, než řidič byl nucen z důvodu bezpečnosti silničního provozu náhle zastavit vozidlo, svým zaviněním porušila předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Názor žalobkyně, že s ohledem na „příkaz ředitele společnosti č. 11/1999“ ze dne 30.8.1999 „neměla povinnost být v areálu závodu připoutána bezpečnostním pásem“, nebere dostatečně v úvahu, že zpřístupnění účelové komunikace „v rozsahu a způsobem, který stanoví vlastník nebo provozovatel uzavřeného prostoru nebo objektu“, neznamená omezení pravidel provozu na této komunikaci pouze na pravidla, která jsou výslovně uvedena v individuálním aktu vlastníka (provozovatele) uzavřeného prostoru (objektu), případně „je použit odkaz na výslovně určené části vyhlášky č. 99/1989 Sb.“. Smyslem této úpravy naopak je umožnit vlastníku (provozovateli) uzavřeného prostoru (objektu), aby podle svého uvážení stanovil s ohledem na využití a účel tohoto prostoru další (speciální) pravidla (např. provozní dobu areálu, místa vjezdu, výjezdu či parkování, maximální povolenou rychlost apod.), jdoucí nad rámec obecně závazných pravidel provozu na pozemních komunikacích stanovených vyhláškou č. 99/1989 Sb. (nyní zákonem č. 361/2000 Sb.).

Ve prospěch opačného názoru nelze úspěšně namítat, že žalobkyně byla v tomto směru „nesprávně seznámena s předpisy k zjištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci“.

Je mimo pochybnost, že řádné seznámení s právními a ostatními předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, jimiž se rozumí – jak bylo uvedeno již výše – i dopravní předpisy, je podmínkou rozhodující o tom, zda se zaměstnavatel bude moci zprostit odpovědnosti za pracovní úraz vzniklý porušením takových předpisů. V zásadě platí, že s obsahem právních i ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci zaměstnance seznamuje zaměstnavatel, zákoník práce ani jiný právní předpis ovšem nevylučují, aby toto seznámení prováděl v dostatečné míře i jiný subjekt (orgán) odlišný od zaměstnavatele. V této souvislosti dospěl dovolací soud již v minulosti k závěru (srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23.5.2001, sp. zn. 21 Cdo 1239/2000, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí pod poř. č. 52, roč. 2002), že při zkoumání, zda se zaměstnavatel zprostil odpovědnosti za pracovní úraz zaměstnance, u něhož je řízení vozidla předmětem pracovního vztahu, osvědčuje seznámení zaměstnance s dopravními předpisy již zkouška z odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel.

Dopravní předpisy však ukládají povinnosti nejen řidičům silničních motorových vozidel, nýbrž i ostatním účastníkům silničního provozu, tj. spolujezdcům, chodcům, cyklistům, jezdcům na zvířeti apod. (srov. § 2 bod 30 vyhlášky č. 99/1989 Sb., nyní obdobně § 2 písm. a/ zákona č. 361/2000 Sb.). Povinnost dodržovat pravidla silničního provozu mají všechny osoby, které se přímým způsobem účastní silničního provozu, bez ohledu na to, zda jsou v pracovním nebo jiném obdobném poměru a zda činnost, v rámci níž se účastní silničního provozu, souvisí s výkonem práce. Oproti řízení silničního motorového vozidla jako činnosti vyžadující zvláštní znalosti a dovednosti, k němuž je proto vyžadováno řidičské oprávnění a seznámení zaměstnance-řidiče s dopravními předpisy osvědčuje zkouška z odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel, u spolujezdců – stejně jako u chodců či cyklistů – se znalost elementárních dopravních předpisů, pokud jde o pravidla upravující způsob jejich chování v silničním provozu, předpokládá. Předpoklad znalosti pravidel silničního provozu, ohledně nichž není vyžadována zvláštní odborná způsobilost, vychází z obecného právního principu „ignoratia iuris non excusat“ (neznalost práva neomlouvá) a je dán v zájmu ochrany zdraví a zajištění uspokojivého stupně bezpečnosti silničního provozu, který se zpravidla každodenně dotýká většiny osob. Na bezpečnost a plynulost silničního provozu přitom dohlíží (dohlížela) Policie České

republiky, která rovněž spolupůsobí (spolupůsobila) při jeho řízení [srov. § 2 odst. 1 písm. i) zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů].

Z uvedeného vyplývá, že při zkoumání, zda se zaměstnavatel podle ustanovení § 191 odst. 1 písm. a) zák. práce zprostil odpovědnosti za pracovní úraz zaměstnance, se předpokládá seznámení zaměstnance s dopravními předpisy, které nevyžadují zvláštní odbornou způsobilost; jinak osvědčuje seznámení zaměstnance s dopravními předpisy zkouška z odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel. Protože vyžadování a kontrola znalostí a dodržování pravidel silničního provozu je ve vztahu ke všem účastníkům silničního provozu svěřeno Policii České republiky, není třeba zkoumat ani kontrolu znalostí a dodržování těchto předpisů zaměstnavatelem. Na uvedeném závěru, z něhož vychází rovněž odvolací soud v posuzované věci, ničeho nemění ani případné nesprávné poučení zaměstnavatele o těchto pravidlech, neboť – jak bylo zdůrazněno již výše - povinnost dodržovat pravidla silničního provozu mají (pod hrozbou peněžité sankce, k jejímuž uložení jsou oprávněny orgány Policie ČR) všechny osoby, které se – lhostejno z jakého důvodu - účastní silničního provozu, a kromě toho nelze přehlédnout, že péče o svou vlastní bezpečnost, o své zdraví i o bezpečnost a zdraví osob, kterých se bezprostředně dotýká jeho jednání, případně opomenutí při práci, je povinností každého zaměstnance (srov. § 135 odst. 4 zák. práce).

V rámci rozhodování o základu uplatněného nároku však odvolací soud náležitě neuvážil vliv zaviněného porušení bezpečnostních předpisů ze strany žalobkyně na vznik samotné škody, a tudíž i pro závěr o tom, v jaké míře došlo k liberaci žalované z její odpovědnosti za pracovní úraz žalobkyně. Při zkoumání, zda škoda byla způsobena zaviněným porušením bezpečnostních předpisů ze strany zaměstnance, jde o zjištění příčiny úrazu, tedy zda pracovní úraz (škoda) vznikl v příčinné souvislosti s tímto zaviněným porušením bezpečnostních předpisů ze strany zaměstnance. O vztah příčinné souvislosti se jedná tehdy, vznikla-li škoda následkem zaviněného porušení bezpečnostních předpisů zaměstnancem (tj. bez zaviněného porušení bezpečnostních předpisů zaměstnancem by škoda nevznikla tak, jak vznikla). Nemůže přitom stačit pouhé připuštění možnosti vzniku škody v důsledku zaviněného porušení bezpečnostních předpisů zaměstnancem, nýbrž musí být tato příčinná souvislost najisto postavena. Postup při zjišťování příčiny škody spočívá v tom, že škodu je třeba vyjmout z její všeobecné souvislosti a zkoumat ji izolovaně, toliko z hlediska jejích příčin. Protože příčinná souvislost je zákonitostí přírodní a společenskou, jde o hledání jevu, který škodu vyvolal. Z celého řetězce všeobecné příčinné souvislosti (každý jev má svou příčinu, zároveň však je příčinou jiného jevu) je třeba sledovat jen ty příčiny a následky, které jsou důležité pro odpovědnost za škodu. Jsou-li pro bezpečný průběh určité činnosti stanovena obecně závazným právním předpisem konkrétní pravidla k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, a dojde-li k poškození zdraví zaměstnance pracovním úrazem výhradně v důsledku porušení těchto pravidel (při jejich dodržení by bylo poškození zdraví zaměstnance vyloučeno), nemůže být současně za příčinu pracovního úrazu považována skutečnost, že tato činnost vůbec probíhala.

V projednávané věci bylo zjištěno, že dne 27.4.2000 v průběhu pracovní cesty žalobkyně utrpěla úraz (zhmoždění temene hlavy), když při náhlém zastavení automobilu, v němž seděla na předním sedadle vedle řidiče jako spolujezdkyně, narazila hlavou do předního skla automobilu tak, že přední sklo poškodila. Z hlediska zkoumání příčiny úrazu (poškození zdraví) žalobkyně je třeba vycházet ze znaleckého posudku Ing. V. K. ze dne 19.6.2003, podle kterého jedinou příčinou kontaktu hlavy žalobkyně s předním sklem předmětného vozu při jeho náhlém zastavení (z výchozí rychlosti až 50 km/h) byla skutečnost, že žalobkyně nebyla upoutána bezpečnostním pásem. Z uvedeného je zřejmé – jak na to ostatně upozorňuje i odvolací soud - že, kdyby žalobkyně neporušila bezpečnostní předpis obsažený v ustanovení § 6 odst. 2 vyhlášky č. 99/1989 Sb. a byla v okamžiku náhlého zastavení automobilu připoutána bezpečnostním pásem, jímž bylo sedadlo vybaveno, k úrazu by nedošlo, i kdyby výchozí rychlost automobilu – jak namítá dovolatelka – byla vyšší než 15 km/h (podle jejího názoru, na kterém setrvala po dobu celého řízení, k zabrzdění vozidla došlo z rychlosti 30-40 km/h).

Tohoto možného následku nedodržení bezpečnostního předpisu o povinném použití bezpečnostního pásu během jízdy vozidla si přitom žalobkyně – vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům – nepochybně musela být vědoma. Protože zaviněné porušení předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, s nimiž – jak plyne z výkladu podaného shora – byla žalobkyně řádně seznámena a jejichž znalost a dodržování byly soustavně vyžadovány a kontrolovány, nepochybně vedlo (jako příčina důležitá, podstatná a značná) ke vzniku škody, je odůvodněn závěr, že se žalovaná podle ustanovení § 191 odst. 1 písm. a) zák. práce zcela zprostila odpovědnosti za pracovní úraz žalobkyně ze dne 27.4.2000. Za tohoto stavu nebylo již třeba zabývat se dalšími námitkami dovolatelky, týkajícími se jednotlivých dílčích nároků odškodnění pracovního úrazu, zejména otázky přiměřené náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění a otázky účelnosti požadovaných nákladů spojených s léčením.

Protože rozsudek odvolacího soudu v potvrzujícím výroku o zamítnutí žaloby co do částky 482.149,89 Kč s úroky z prodlení je – byť založen na ne zcela přiléhavých důvodech - věcně správný, a protože nebylo zjištěno (a ani dovolatelkou tvrzeno), že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst.1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř. nebo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalobkyně proti potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem o.s.ř. zamítl.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Autonomie vůle (exkluzivně pro předplatitele)
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Střídavá péče (exkluzivně pro předplatitele)
- Styk dítěte s rodičem (exkluzivně pro předplatitele)
- Nesprávné poučení
- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Doručování